

СВЯТЛО ВЕРЫ Ў ЛІЧБАВЫМ ФАРМАЦЕ

Бібліятэкары Гродна стварылі навігатар па праваслаўных храмах горада

Гродна – горад з асаблівай духоўнай культурай, дзе гістарычная спадчына праступае ў выгінах старажытных вуліц, золаце купалоў і ціхай велічы святынь. Каб зрабіць гэта багацце даступным кожнаму, супрацоўнікі Гродзенскай гарадской цэнтральнай бібліятэкі імя А. Макаёнка рэалізавалі маштабны асветніцкі праект. Вынікам іх карпатлівай даследчай працы стаў электронны інфармацыйны рэсурс «Праваслаўныя храмы горада Гродна».

Новая лічбавая платформа – паўнаваартасны інтэрактыўны даведнік па сакральнай гісторыі Панямоння. У рэсурс увайшла падрабязная інфармацыя пра 41 аб'ект, кожны з якіх з'яўляецца важнай стаянкай ў духоўным летапісе рэгіёна.

Інфарэсурс уключае ў сябе тры ключавыя блокі інфармацыі: картаграфічны, які дазваляе дакладна вызначыць лакацыю кожнага аб'екта і пракласці зручны экскурсійны ці паломніцкі маршрут; візуальны – прапануе архіўныя здымкі і сучасныя фатаграфіі, якія перадаюць архітэктурную стылістыку і атмасферу храмаў; бібліяграфічны – адкрывае доступ да публікацый і навуковых матэрыялаў для тых, хто хоча паглыбіцца ў тэму больш ґрунтоўна. Для зручнасці карыстальнікаў увесць масіў матэрыялаў згрупаваны ў тры канцэптуальныя раздзелы, якія адлюстроўваюць мінулыя, цяперашнія і будучыя веі духоўнага жыцця горада.

Першы раздзел – «Страчаныя храмы». Гэта даніна памяці архітэктурным шэдэўрам і святыням, якія былі страчаны ў часе

ПРАВОСЛАВНЫЕ ХРАМЫ ГОРОДА ГРОДНО

і гістарычных катаклізмах. Напрыклад, можна даведацца пра гісторыю Ніжняга храма. Аповед і пра тое, як мінулае цесна пераплетаецца з сучаснасцю. Ад храма захаваліся сцены на вышыню прыкладна 3 метраў і асобныя фрагменты верхняй часткі. Археалагі змаглі аднавіць архітэктурнае аблічча царквы. У яе сцены былі ўмураваны гліняныя збаны-галаснікі: яны палягчалі канструкцыю і паляпшалі акустыку. Фасады ўпрыгожвалі вялікія натуральныя валуны. Таксама знайшліся дэталі ўбрання драўлянай алтарнай перагародкі – пазалочаныя медныя лісты з лікамі апосталаў. Цяпер руіны Ніжняй царквы накрыты павільёнам і ўваходзяць у экспазіцыю *Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея.

Раздзел «Дзеючыя храмы» расказвае пра храмы як пра жывыя цэнтры духоўнага жыцця Гродна. Гаворка ідзе пра старажытныя святыні са шматвяковай гісторыяй, прыхадскія царквы, узведзеныя ў апошнія дзесяцігоддзі. Дзякуючы гэтаму раздзелу можна адкрыць для сябе ўнікальную інфармацыю, напрыклад, пра Свята-Барыса-Глебскую (Каложскую) царкву – помнік XII стагоддзя. Гэта адзін са старэйшых дзеючых храмаў Беларусі. Каложская царква стаіць на высокім беразе Нёмана, быццам углядаючыся ў плынь часу. Яна перажыла войны, апоўзні і разбурэнні – і ўсё роўна застаецца стаяць, захоўваючы ў сваіх сценах асаблівую цішыню, праз якую можна пачуць галасы мінулага. У яе муроўцы

схаваны збаны-галаснікі, яны ўзмацняюць гучанне хору і робяць голас храма асаблівым, быццам сатканым з паветра і памяці. На старажытнай цэгле можна разгледзець кляймо майстроў.

У царкве ёсць унікальная паштовая скрыня: лісты і паштоўкі, адпраўленыя адсюль, гасяць адмысловым штэмпелем: так сучаснікам нібы перадаецца часцінка той даўняй старажытнай святыні. Асаблівую старонку ў гісторыю Каложы ўпісаў Уладзімір Мулявін: знакаміты пясняр ахвяраваў сродкі на іканастас.

Не менш важны і ўнікальны для Гродна Свята-Пакроўскі кафедральны сабор. Ён узвышаецца ў самым сэрцы горада, быццам утрымліваючы неба на сваіх купалах. Яго строгія, але высакародныя лініі ў неарускім стылі складаюцца ў вобраз, у якім адчуваецца і сіла, і ціхі смутак, і надзея.

Сабор узвялі ў пачатку XX стагоддзя як помнік воінам Гродзенскага гарнізона, якія загінулі ў руска-японскай вайне. У яго сценах жыве памяць пра людзей: на мемарыяльных дошках – імёны тых, хто не вярнуўся,

і гэтыя радкі ўспрымаюцца як ціхая размова скрозь час. Пазней, калі горад перажываў бурныя перамены, сабор стаў кафедральным – галоўным храмам епархіі. У яго гісторыі намала момантаў, калі здавалася, што голас храма можа змоўкнуць назавсёды. Гады ганенняў, забароны на звон, скарачэнне службаў – але сабор выстаў. Ён працягваў быць месцам, куды людзі прыходзілі па тое, што немагчыма вымераць: па супакоўнасці, цішыню, адчуванне, што нехта іх пачуе. І ў гэтым – яго асаблівая сіла: не ў паказной пышнасці, а ў здольнасці заставацца светлым нават тады, калі вакол згушчаецца цемра.

Тут захоўваецца чудатворны спіс Казанскай іконы Божай Маці. Гісторыя сведчыць, што ў гады Першай сусветнай яе спрабавалі вывезці ў глыб краіны, але ікона нібы прырасла да месца і засталася ў Гродне, каб і далей аберагаць горад. Побач – часціца мошчаў немаўляці-мучаніка Гаўрыіла Беластоцкага, крыж з часціцамі мошчаў беларускіх святых, ікона свяціцеля Мікалая з часціцай яго мошчаў. Кожная святыня – як асобны знак духоўнай гісторыі краю.

Трэці раздзел інфарэсурсу «Храмы, якія будуцца» расказвае пра новыя духоўныя цэнтры, што сёння толькі пачынаюць набываць свае адметныя рысы.

Вольга ТАРАСАВА

Стварэнне рэсурсу «Праваслаўныя храмы Гродна» — значны ўклад бібліятэкі ў захаванне гісторыка-культурнай і духоўнай спадчыны рэгіёна. Праект стане неадменным памочнікам для краязнаўцаў, гісторыкаў, педагогаў, турыстаў і ўсіх, хто шчыра любіць Гродна і імкнецца пераасэнсавачь яго багацце мінулае.